

KRONIK DEN 2. AUGUST 2016

Fremtid i gamle håndværk

Den alsidige, fagstolte håndværker er en vigtig faktor for fremdrift i samfundet og samtidig afgørende for, at vi kan passe på det, vi har.

THOMAS BLOCH RAVN
direktør for
Den Gamle By
Aarhus

I dagens Danmark er vi tilbøjelige til at tage for givet, at vi også har dygtige håndværkere om 10, 20 eller 50 år. Men vi skal passe på, for det er ikke en selvfølge. Det kan meget nemt komme til at gå helt anderledes. Jeg husker f.eks. en bramfri vvs-mester, der udtrykte det på denne måde: Hvis I ikke sørger for, at der bliver uddannet nogle flere af min slags, så må I skide i skoven om 20 år.

Danske håndværkere har stor faglig kunnen, de er alsidige, og de kan improvisere. Det grunder sig på en uddannelse og fagstolthed, som har rødder helt tilbage til lavstiden før midten af 1800-tallet. I Danmark medførte de moderne tider nemlig ikke så stort et brud som i mange andre lande, hvis håndværkere i dag nærmest svarer til vores specialarbejdere, der som bekendt har en væsentligt kortere og mere enstregt uddannelse.

Synergi mellem håndværk og viden er en vigtig faktor for fremdrift, for nytænkning, design og udvikling forudsætter materialekendskab, håndlag og evne til at finde løsninger. Det finder vi ud af - som det hedder på håndværkersprog.

Det gode håndværk har en stor del af æren for meget af det, som

Danmark er berømt for på verdensplan. Tænk bare på dansk arkitektur, møbelkunst, design og madkunst, som næppe ville have den kvalitet, hvis ikke det grundede sig på en frugtbar dialog mellem praktisk erfaring, teoretisk indsigt og æstetisk sans. Eller tænk på de mange, ofte mere anonyme industriprodukter, som ikke kunne være udviklet uden en løbende faglig dialog mellem ingeniøren og håndværkeren.

Men det alsidige håndværk er også en vigtig forudsætning for en fornuftig vedligeholdelse af de meget store dele af vore fysiske omgivelser, som er årtier, ja måske århundereder gamle.

Og så rummer det gode håndværk også en betydelig æstetik. Den mexicanske forfatter Octavio Paz udtrykte det i 1973 på denne måde: »Håndværket tilhører en verden, hvor adskillelsen mellem det smukke og det nyttige endnu ikke er indtrådt.«

I Den Gamle By er arbejdet med bevaring af museets kulturskat af historiske huse årsag til, at vi altid har prioriteret at have gode håndværkere. Mange forbinder især museer med ting. Men nogle museer som f.eks. Den Gamle By er altså meget mere. Hvis ikke museet tager vare på de gamle håndværk, vil Den Gamle By ligeså stille gå til. For os er håndværket en slags immateriel kulturarv. En "intangibile heritage", som der aktuelt er et stort fokus på i internationale kulturkrede, hvor mantraet er, at man ikke blot skal bevare de fysiske ting, men også den immateri-

elle kultur - sådan som den f.eks. findes i ritualer, fester, dans, sang, og altså også i håndværkernes kompetencer, håndlag, erfaring og gefühl.

Vi er os smerteligt bevidst, at gode håndværkere ikke kommer af sig selv. Derfor har museet siden 1988 uddannet lærlinge inden for fagene murer, tømrer, snedker og maler. Det sker i et frugtbart samarbejde med mestre uden for museet. Modellen er, at lærlingene tilbringer halvdelen af deres læretid i Den Gamle By og den anden halvdel hos en moderne mester "ude i samfundet" for på den måde at medvirke til at fastholde i det mindste dele af de traditionelle håndværk i det moderne håndværk. De unge mennesker får en alsidig uddannelse, og resultaterne har været yderst tilfredsstillende med talrige medaljer til de nyuddannede svende. Således kan tømrerne både reparere et bindingsværk og montere gipsvægge, mureren kan både trække en gesims og støbe i beton, og maleren kan både lave dekorative ådringer og male store vægflader med plasticmaling.

Museets håndværkere pointerer gang på gang, at håndværket kun lever, når det bruges. Nok kan meget skrives ned, og filmdokumentation kan også være nyttig, men det er fremfor alt det daglige arbejde, der giver det håndlag og den gefühl for materialer, der er kernen i det traditionelle håndværk. Derfor løfter museets håndværkere også jævnligt pegefingeren og advarer mod akademisering af hånd-

værket og af bevaringsområdet i det hele taget. Håndværket ligger i hånden!

Noget helt specielt ved håndværket i Den Gamle By er imidlertid, at processerne er dokumenteret. Museets håndværksformænd fører hver for sig en logbog over de arbejder, der udføres. Heraf fremgår det, hvornår det pågældende arbejde er udført, hvad baggrunden er og med hvilke materialer, så man til enhver tid kan aflæse det færdige arbejdes modstandsdygtighed over for tidens tand og dansk vejrlig.

”

Derfor løfter museets håndværkere også jævnligt pegefingeren og advarer mod akademisering af håndværket og af bevaringsområdet i det hele taget. Håndværket ligger i hånden!

Siden 1998 har museet i samarbejde med en privat fond løbende efteruddannet unge svende med ambitioner inden for deres fag. Fonden står for et substantielt løntilskud, og Den Gamle By sørger for, at de unge svende kommer under vingerne på en erfaren håndværker med mange års erfaring i Den Gamle By. Vi sørger for, at de får viden om deres fags historie, og ikke mindst får de erfaring med

nogle af de teknikker og materialer, som ikke længere er gængse, men som fortsat er relevante, når huse fra før 1940 skal vedligeholdes og istandsættes. Derved sikrer vi, at relevante gamle teknikker lever videre, og samtidig er det godt at vide, at der rundt omkring er gode kandidater, når Den Gamle By en gang imellem skal mande op i den faste stab.

De senere år er Den Gamle By blevet meget yngre med murstenshuse, der er indrettet med butikker, kontorer og lejligheder som de tog sig ud i 1960'erne og 70'erne. Derfor har vi nu også elektrikere, blikkenslagere og vvs'ere, der forstår at lave elinstallationer, lægge skifer, lave tagrender og installere toiletter med både højt og lavt skyl. Altsammen som det kunne være i 1960'erne og 70'erne - og naturligvis så det fortsat fungerer.

Det er museets håb, at vi kan finde modeller, så vi også på disse fagområder kan uddanne alsidige håndværkere, der både bærer det gamle i sig og samtidig er fuldt kapable inden for det moderne håndværk. Ikke mindst ved vi af erfaring, at et arbejde i Den Gamle By kan medvirke til at give håndværkerne en fagstolthed, der utvivlsomt er en helt afgørende faktor i arbejdet med at gøre de erhvervsfaglige uddannelser attraktive for unge mennesker.

Dermed kan vi håbe at gøre vvs-mesterens dystre spådom til skamme, for moderne mennesker finder det nu engang mest bekvemt at forrette deres nødtørft på et vand-skyllende wc frem for under et træ i skoven.

